

3. Základní podmínky výkonu zajišťovací činnosti

3.1 Základní charakteristika zajištění

Zajištění hraje v soukromém pojištnictví nezastupitelnou úlohu, neboť usnadňuje rozložení pojistných a zajistných rizik na mezinárodní úrovni, umožňuje pojišťovnám a zajišťovnám zvýšit jejich pojistnou nebo zajistnou kapacitu a rovněž snížit jejich kapitálové náklady. Zajištění dále hraje důležitou úlohu ve finanční stabilitě pojišťoven a zajišťoven, protože je základním prvkem v zabezpečení úrovně finančního zdraví a stability pojistných trhů a celého finančního systému. V případě zajištění je nezbytné rozlišovat aktivní a pasivní zajištění. *Pasivním zajištěním* je předávání pojistných rizik pojišťovnou, resp. zajišťovnou, do zajištění. *Aktivním zajištěním* je přebírání pojistných rizik zajišťovnou, resp. pojišťovnou oprávněnou provozovat zajišťovací činnost, do zajištění od pojišťoven (cese) nebo jiných zajišťoven (retrocese).

Ten, kdo pojistné riziko do zajištění předává (pojišťovna nebo zajišťovna), je označován jako *cedent*, a ten, kdo pojistné riziko do zajištění přebírá (zajišťovna, resp. pojišťovna provozující aktivní zajišťovací činnost), je označován *cesionář*. Podle závaznosti riziko do zajištění předat nebo převzít rozlišujeme zajištění *fakultativní* a *obligatorní*. V případě fakultativní cese se cedent nebo cesionář zcela svobodně rozhoduje, zda pojistné riziko do zajištění nabídne nebo do zajištění převezme. U obligatorního zajištění je cedent nebo cesionář povinen předat nebo převzít pojistné riziko do zajištění. V praxi se pak tyto dvě formy v závislosti na podmínkách zajišťovací smlouvy vzájemně kombinují.

Zajišťovací smlouvy bývají sjednávány prostřednictvím makléřských společností. Rámcové podmínky zajištění jsou obsaženy v tzv. „slipu“. Slip obsahuje popis pojistného rizika a základní podmínky zajištění, a pokud je to možné, i podrobnější informace o nabízeném pojistném riziku, a je nahrazen zajišťovací smlouvou v momentě, kdy jsou dohodnuty všechny podrobnosti sjednávaného zajištění.

Závazek cesionáře bývá obvykle vyjádřen podílem z pojistné částky a od cedenta obdrží za převzatý podíl pojistného rizika část pojistného. Cedent si ze zajistného, tj. z podílu cesionáře na pojistném, odečte dohodnutou *zajistnou provizi*, která cedentovi slouží k úhradě výloh spo-

jených s provozováním pojištění, neboť ve vztahu k pojistníkovi zůstává pouze pojistitel, který je povinen likvidovat případné pojistné události bez ohledu na to, zda anebo kolik pojistného rizika předal do zajištění. Výše sjednané zajistné provize se obvykle stanoví procentem z pojistného připadajícího na zajistitutele.

Zajišťovací smlouva musí obsahovat i řadu dalších nezbytných ujednání. Pokud není sjednána na určitou dobu, musí obsahovat podmínky, za kterých je možno ji ukončit. Důležité je, aby cesionář sdílel ve všech případech, na které se smlouva vztahuje, osud cedenta, tj. že cesionář bude svoje závazky vůči cedentovi plnit tak, jak svoje závazky plní pojistitel vůči pojistníkovi. Jako záruku, že cesionář splní všechny svoje závazky vůči cedentovi, zadržuje obvykle cedent formou depozita určitou část zajistného na zvláštním účtu. V zajišťovací smlouvě bývá zpravidla i dohoda o způsobu řešení sporů vzniklých z této smlouvy, přičemž příslušnost soudu se obvykle řídí sídlem cedenta.

Z hlediska *způsobu zajištění* rozlišujeme tzv. *zajištění proporcionální* (poměrné) a *zajištění neproporcionální* (škodové). V *proporcionálním zajištění* rozlišujeme zajištění kvótové a zajištění excedentní, v neproporcionálním pak zajištění druhého rizika, zajištění škodního nadměřku a zajištění ročního nadměřku škod.

Tradiční zajišťovací smlouvy jsou sjednávány na bázi poměrného zajištění, tj. cesionář se podílí na krytí pojistného rizika podílem z pojistné částky a stejným poměrem se podílí na pojistném a na pojistném plnění ze vzniklých pojistných událostí. Pojistné riziko může být mezi cedentem a cesionářem rozděleno kvótou vyjádřenou procentem z pojistné částky. V takovém případě hovoříme o *kvóтовém zajištění*. Např. převzal-li cesionář ručení ve výši 50 % pojistné částky určitého pojistného rizika, obdrží od cedenta 50 % odpovídajícího pojistného a v případě plnění z pojištění se podílí na tomto plnění rovněž 50 % bez ohledu na to, zda se jedná o částečnou nebo totální škodu. To je do určité míry pro cedenta nevýhodné, neboť takto musí předat do zajištění i pojistná rizika včetně odpovídající části pojistného, která by mohla pokrýt vlastní kapacitou.

Rozdělení pojistného rizika může být provedeno také tím způsobem, že si cedent určí pevnou částku, tzv. *limit vlastního vrubu*. V takovém případě hovoříme o *excedentním zajištění*. Nepřevyšuje-li nebo rovná-

-li se pojistná částka tomuto limitu, pak se pojistné riziko do zajištění nepředává a jde plně na účet cedenta. Ta část pojistného rizika, které převyšuje tento limit, se předá do zajištění. Cesionář tak obdrží pojistné a podílí se na pojistném plnění v tom poměru, v jakém je zajištěná část pojistné částky k celkové pojistné částce. Např. bude-li vlastní vrub cedenta vyjádřen částkou 100 tis. Kč a pojistné riziko bude pojištěno na pojistnou částku 1 mil. Kč, bude rozdílová částka 900 tis. Kč, tj. částka přesahující limit vlastního vrubu cedenta, zajištěna, a cesionář tak obdrží 9/10 pojistného. Ve stejném poměru pak bude participovat i na případném pojistném plnění. Pojistný kmen může být rozdělen i do několika dílčích kategorií, přičemž pro každou z těchto kategorií může být vlastní vrub určen jinou pevnou částkou nebo násobkem částky, kterou si cedent ponechává na vlastní vrub, tj. násobkem vlastních vrubů. V případě velkých rizik bývá excedent umístěn u více cesionářů, jejichž podíly jsou pak vyjádřeny procentem z celého excedentu nebo počtem násobků vlastních vrubů, tzv. maxim. Přestože je excedentní zajištění složitější a náročnější jak z hlediska kvalifikace, tak z hlediska nákladů na jeho zpracování, je pojišťovnami tento způsob zajištění upřednostňován, neboť maximální využití kapacity vlastního vrubu dovoluje ponechat si co možná nejvíce pojistného.

Neproporcionální zajištění dovoluje cedentovi reagovat na individuální vývoj škod, který je vlastní každému pojistnému kmeni. Důležité jsou zde zejména tři základní faktory:

- frekvence čili počet škod vzniklých ve sledovaném období,
- výše pojistného plnění v jednotlivém škodném případě,
- odchylky vyplacených plnění od průměru.

Při tomto zkoumání pojistného kmene je nutné uspořádat škody podle velikosti a podle potřeby je rozdělit do vrstev, aby bylo možno srovnávat jejich frekvenci a průměrnou škodu v jednotlivých vrstvách. Cedent si pak určí limit částky pojistných plnění, který hodlá nést na vlastní vrub, a částky převyšující tento limit předá do zajištění. V případě *zajištění druhého rizika* si cedent u každého jednotlivého pojistného rizika ponechává na vlastní vrub předem stanovenou částku pojistného plnění a do zajištění přenáší nadlimitní částku. V případě *zajištění škodního nadměrku* se postupuje obdobně, avšak zajištění se

netýká krytí jednotlivého rizika, ale sjednává se pro celý pojistný kmen. Cedent si tak určuje limit částky pojistného plnění, který nese na vlastní účet z každé jednotlivé škody nebo z úhrnu škod, které by vznikly následkem jedné škodné události (tzv. priorita). Část škod převyšující stanovený limit nese cesionář, resp. cesionáři, pokud bylo zajištění sjednáno s více zajistiteli nebo ve více vrstvách (tj. v kombinaci různých druhů zajištění). V případě tohoto způsobu jsou zajištěním kryty jak jednotlivé škody přesahující stanovený limit, tak i úhrn podlimitních škod vzniklých v důsledku jedné škodné události, které v souhrnu převyšují stanovený limit.

Významným faktorem ovlivňujícím hospodaření pojišťovny není jen výskyt mimořádně velkých, katastrofických škod, ale i nadprůměrný počet všech škod, tj. jejich frekvence. Stává se, že aniž by došlo k velkým škodám nebo jejich většímu výskytu, je roční úhrn všech škod v nepříznivém poměru k ročnímu pojistnému. Z tohoto důvodu se využívá *zajištění ročního nadměrku škod* (Stop Loss), který cedentovi umožňuje omezit úhrn ročních škod připadajících na jeho účet na předem určenou výši. Tato výše může být určena procentem škod z úhrnu ročního pojistného (poměr úhrnu škod k ročnímu úhrnu pojistného zajištěného kmene) nebo škodní kvótou (poměr úhrnu škod k ročnímu úhrnu pojistných částek).

Zajistné je většinou stanoveno procentem z celkového hrubého pojistného zajištěného kmene nebo pevnou částkou. Je samozřejmé, že stejně jako pojišťovna přenáší část svých rizik na zajišťovnu, tak i zajišťovna přenáší část převzatých rizik na jinou zajišťovnu. V takovém případě hovoříme o *retrocesi*. V praxi se vyskytuje řada variant proporcionálního a neproporcionálního zajištění. V každém případě je zpracování takových zajišťovacích smluv podmíněno zejména vysokou odbornou kvalifikací pověřených pracovníků jak pojišťoven a zajišťoven, tak i zajišťovacích makléřů.

3.2 Zajišťovací činnost a rozlišení zajišťoven

Oblast zajištění upravovala již směrnice Rady 64/225/EHS ze dne 25. února 1964 o odstranění omezení svobody usazování a volného pohybu služeb v oblasti zajištění a odstranila omezení svobody usazování

a volného pohybu služeb s ohledem na sídlo zajišťovatele. Neodstranila však omezení vyvolané odchylkami ve vnitrostátních předpisech regulujících zajištění na obezřetnostním základě. Tato situace vedla k výrazným rozdílům v úrovni dozoru nad zajišťovkami v EU (resp. EHP), které vytvářejí bariéry pro výkon zajišťovací činnosti, jako je povinnost zajišťovny jistit aktiva ke krytí svého podílu na technických rezervách pojišťovny a rovněž vyhovět rozdílným pravidlům pro dozor nad zajišťovkami v různých členských státech, ve kterých podnikají. Tyto nedostatky odstranila směrnice 2005/68/ES o zajištění a o změně směrnic Rady 73/239/EHS, 92/49/EHS, jakož i směrnic 98/78/ES a 2002/83/ES, ve znění směrnic Evropského parlamentu a Rady 2007/44/ES a 2008/37/ES, která pro zajišťovny z členských států zavedla princip povolení s charakterem jednotného evropského pasu. Byla provedena důležitá, nezbytná harmonizace pro zajištění vzájemného uznávání povolení a systémů obezřetnostního dohledu, která tak umožnila využívat jediné povolení platné v celé EU a používat zásadu dozoru domovským členským státem.

Stejně jako v případě pojišťoven zákon rozlišuje *zajišťovnu* tuzemskou, *zajišťovnu* z jiného členského státu a *zajišťovnu* z třetího státu v závislosti na jejím sídle. *Tuzemskou zajišťovnou* je tak právnická osoba se sídlem na území ČR, které bylo ČNB uděleno povolení k provozování zajišťovací činnosti, *zajišťovnou z jiného členského státu* je právnická osoba se sídlem na území jiného členského státu, které bylo v tomto členském státě uděleno povolení k provozování zajišťovací činnosti, a *zajišťovnou z třetího státu* je právnická osoba se sídlem na území třetího státu, která je v souladu s právem země svého sídla oprávněna provozovat zajišťovací činnost.

Zákon rozlišuje i *kaptivní zajišťovnu*, kterou se rozumí zajišťovna ovládaná osobou z finančního sektoru jinou než pojišťovnou nebo zajišťovnou nebo jinou osobou než pojišťovací holdingovou osobou nebo pojišťovací holdingovou osobou se smíšenou činností anebo ovládanou jinou osobou, která není osobou z finančního sektoru, pokud se činnost této zajišťovny omezuje výhradně na poskytování zajištění pojistných rizik osoby nebo osob s ní vzájemně propojených.

Mimo klasických zajišťoven zákon o pojišťovnictví definuje v souladu se směrnicí i jeden z nástrojů tzv. alternativních způsobů přenosu

pojistného, resp. zajistného rizika, a to tzv. SPV (special purpose vehicles), do zákona o pojištnictví přeložený jako *zajišťovací účelová osoba*. Jde o osobu odlišnou od pojišťovny nebo zajišťovny, která od pojišťoven nebo zajišťoven přebírá pojistná nebo zajistná rizika. Tuto zajišťovací činnost pak plně financuje prostřednictvím zdrojů získaných z vydávaných dluhopisů nebo jiným způsobem, přičemž práva věřitelů z tohoto způsobu financování jsou podřízena závazkům z takové činnosti. V podstatě se využívá alokační kapacity velkých kapitálových trhů ke krytí těchto rizik.

Zajistitelé využívají v procesu přijímání a přenosu pojistného rizika celou řadu nástrojů, což je často označováno jako „finanční inženýrství“. Mohou tak například vytvořit víceletou smlouvu k řízení načasování rizika, kdy lze statisticky očekávat, že určité škody nastanou v určité době po stanoveném období, přičemž pojišťovna pravidelně odvádí zajistné. Jestliže škoda nastane, tak ji zajistitel uhradí. Jestliže škoda nenastane, pojistitel dostane zpět náhradu ve výši zaplaceného zajistného minus zisková provize. Tento produkt je nazýván *finitním zajištěním*.

Zajišťovací činnost je ve své podstatě pojištěním pojištění (resp. zajištěním zajištění) a představuje dělbou pojištěných, resp. zajištěných rizik ve vertikální úrovni. Na rozdíl od soupojištění, které je taktéž dělením těchto rizik, ale mezi pojišťovnami navzájem v rámci smlouvy o soupojištění (viz § 30 zákona o pojistné smlouvě), tedy v úrovni horizontální. Určitou obdobou soupojištění je tzv. *fakultativní zajištění*, kdy je zajištění sjednáváno k určité pojistné smlouvě a je na rozhodnutí zajistitele, zda toto pojistné riziko přijme, popř. též na rozhodnutí pojišťovny, zda toto riziko zajistiteli nabídne.

Právo EU vylučuje z působnosti směrnice o zajištění činností tzv. „*zajistitele nejvyšší instance*“. Taková zajišťovna provozuje zajišťovací činnost jménem a na účet státu nebo jako činnost členským státem zaručenou. Působení této zajišťovny je zdůvodněno závažným veřejným zájmem, za který je považováno zejména zajištění neproveditelné z důvodu zvláštní situace na trhu, jakou je nemožnost získat přiměřené krytí rizika v důsledku nedostatečné nabídky pojištění, přičemž nedostatkem nemůže být nadměrná výše pojistného. V ČR by vznik takového zajistitele jistě umožnil lepší pokrytí záplavových oblastí pojištěním proti

povodni a záplavě, lepší pokrytí zemědělských rizik, ale také pojistných rizik, kterým je vystaven stát, resp. organizační složky státu.

3.3 Povolení k provozování zajišťovací činnosti tuzemskou zajišťovnou

Přestože se obsah povolovací činnosti do značné části podobá povolovací činnosti pro provozování pojišťovací činnosti tuzemskou pojišťovnou, nejedná se o identický proces. Povolení ČNB uděluje podle požadovaných činností, a to buď

- *pro životní zajištění,*
- *pro neživotní zajištění, nebo*
- *pro výkon obou typů zajišťovacích činností.*

Tuzemská zajišťovna může mít *právní formu* akciové společnosti a v souladu s unijním právem se připouští i právní forma evropské společnosti.

Žádost o udělení povolení k provozování zajišťovací činnosti nebo činnosti související je zpoplatněna podle zákona o správních poplatcích. Povolení vydané ČNB k výkonu zajišťovací činnosti tuzemské zajišťovně má charakter již zmíněného *jednotného evropského pasu*. Na rozdíl od pojišťoven se sídlem v členských státech však zajišťovny se sídlem v členských státech nemají stanoveny notifikační povinnosti, tedy neoznamují před zahájením své činnosti v jiném členském státě svému domovskému dohledovému orgánu, že se hodlají v jiném členském státě usadit podle práva zakládat pobočky nebo působit přeshraničně podle svobody dočasně poskytovat služby. Avšak pokud tak chce učinit pojišťovna, musí splnit notifikační povinnosti, i když se jedná pouze o rozšíření jí povolené zajišťovací činnosti (tj. aktivního zajištění). Tento rozdílný přístup je historicky dán specifikou zajišťovací činnosti, kdy zajišťovna nevstupuje do smluvního vztahu s pojistníkem, zajišťovací činnost je specifická činnost vyžadující vysoce odborné znalosti a její charakter vyžaduje rozložení cedovaného rizika na mezinárodní úrovni.

Stejně jako v případě žádosti o udělení povolení k provozování pojišťovací činnosti je obsah žádosti o udělení povolení k provozování zajišťovací činnosti upraven tak, aby z těchto podkladů mohla ČNB

zjistit připravenost žadatele bezpečně provozovat požadované činnosti a schopnost dostát všem svým závazkům ze zajištění. Ta, stejně jako u tuzemských pojišťoven, mimo ekonomických a pojistně technických stránek, posuzuje i bezpečnost provozování těchto činností z pohledu kvalifikačních předpokladů, důvěryhodnosti osob, které jsou oprávněny jednat jménem pojišťovny nebo jsou v jejich kontrolních orgánech, „čistoty kapitálu“, kvality řídicího a kontrolního systému, bude prověřovat kvalitu vlastníků těchto zajišťoven a jejich propojení s jinými osobami. Náležitosti žádosti o udělení povolení k provozování zajišťovací činnosti tuzemskou zajišťovnou, včetně formy a obsahu dokladů přikládaných k žádosti, upravuje vyhláška ČNB č. 307/2016 Sb.

Obsahem *obchodního plánu* tuzemské zajišťovny je

- popis povahy pojistných nebo zajistných rizik, pro které má být povolení uděleno,
- druhy zajišťovacích smluv, které zajišťovna hodlá uzavírat v rámci přebírání pojistných nebo zajistných rizik do zajištění,
- popis tvorby a užití technických rezerv, včetně metody výpočtu jejich výše, a popis základních zásad předávání převzatých rizik do zajištění,
- položky primárního kapitálu ve výši spodní hranice minimálního kapitálového požadavku,
- předpokládané náklady na zřízení provozního systému a organizaci obchodní sítě a způsob krytí těchto nákladů,

pro první 3 účetní období

- odhad výnosů a nákladů v členění na náklady spojené se zavedením činnosti a na běžné náklady, zejména režijní náklady a náklady na odměny zajišťovacím zprostředkovatelům, a odhad hrubého zajistného, provizí a nákladů na plnění ze zajišťovacích smluv,
- odhad předpokládaných příjmů a výdajů z provozované zajišťovací činnosti s ohledem na převzaté a postoupené zajištění,
- přehled aktiv a pasiv, ve kterém budou oceněna aktiva a pasiva v souladu se zákonem (§ 51),
- odhad budoucího solventnostního kapitálového požadavku a budoucího minimálního kapitálového požadavku založený na předpokládané rozvaze, ve které budou oceněna aktiva a pasiva v sou-

ladu se zákonem, včetně metody výpočtu použité k odvození těchto odhadů, a

- odhad finančních zdrojů určených k vyrovnání závazků z provozované zajišťovací činnosti a k plnění solventnostního a minimálního kapitálového požadavku, a
- návrhy nebo základní zásady pro přemístění činnosti, má-li být některá z činností po udělení povolení přemístěna.

Nově zřizované tuzemské zajišťovně ČNB uděluje povolení na základě písemné žádosti jejího zakladatele za podmínky, že její sídlo a skutečné sídlo má být na území ČR. Žádost se podává před zápisem zajišťovny do obchodního rejstříku, přičemž oprávnění k provozování požadované činnosti vznikne tuzemské zajišťovně dnem jejího zápisu do obchodního rejstříku. Zákon o pojišťovnictví tak i v případě zajišťovny vysloveně požaduje vznik „tuzemské zajišťovny na zelené louce“.

K vyřízení žádosti má ČNB stejně jako v případě tuzemské pojišťovny zákonem o pojišťovnictví stanovenou *šestměsíční* lhůtu, s tím, že je-li žádost neúplná, řídí se ČNB příslušnými ustanoveními správního řádu včetně příslušných lhůt. V souladu s požadavkem unijního práva a zabránění subjektivnímu posuzování žádostí o povolení činnosti nebo o nabytí účasti na pojišťovně nebo zajišťovně se zakazuje posuzování těchto žádostí s ohledem na ekonomické potřeby trhu.

Povolení k provozování zajišťovací činnosti tuzemskou zajišťovnou ČNB udělí, pokud

- je splněna podmínka skutečného sídla zajišťovny na území ČR,
- jsou s ohledem na požadovaný rozsah a povahu činnosti zajišťovny dány předpoklady splnění podmínek provozování zajišťovací činnosti stanovených tímto zákonem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie, zejména její finanční stability, dostatečnost personálních, technických a organizačních předpokladů,
- byly sděleny identifikační údaje ke každé osobě, která má mít kvalifikovanou účast na zajišťovně, a tato dává předpoklad řádného a obezřetného řízení zajišťovny,
- každá osoba, která má působit jako osoba v klíčové funkci, splňuje podmínky způsobilosti a důvěryhodnosti,

- úzké propojení mezi zajišťovnou a dalšími osobami nebrání účinnému výkonu dohledu v pojišťovnictví podle tohoto zákona,
- účinnému výkonu dohledu v pojišťovnictví podle tohoto zákona nebrání právní předpisy třetího státu, kterými se řídí jedna nebo více osob, s nimiž má mít zajišťovna úzké propojení, ani obtížná vymahatelnost práva v tomto státě,
- výše základního kapitálu zajišťovny splňuje alespoň zákonem stanovené minimum,
- aktiva zajišťovny nepocházejí z trestné činnosti nebo z neidentifikovatelných zdrojů a je prokázán původ kapitálu a dalších finančních zdrojů,
- navrhovaný řídicí a kontrolní systém včetně systému řízení rizik dává předpoklad své funkčnosti a efektivnosti,
- je prokázána schopnost držet použitelný kapitál ve výši solventnostního kapitálového požadavku a minimálního kapitálového požadavku,
- žadatel předložil obchodní plán zajišťovny podložený reálnými ekonomickými výpočty a
- žadatel uvedl v žádosti pravdivé údaje.

Požadavky na *základní kapitál* jsou svojí výší závislé na rozsahu požadované činnosti. I tato úprava má národní charakter a svými bezpečnostními požadavky výrazně překračuje hranice unijního práva stanovené jako minimum garančního fondu zajišťovny. Pokud má být provozována zajišťovací činnost

- *pouze v životním zajištění*, činí výše základního kapitálu tuzemské zajišťovny nejméně 500 000 000 Kč,
- *pouze v neživotním zajištění*, činí výše základního kapitálu tuzemské zajišťovny nejméně 500 000 000 Kč,
- *v životním i neživotním zajištění současně*, činí výše základního kapitálu tuzemské zajišťovny nejméně 1 000 000 000 Kč, a
- v případě *tuzemské kaptivní zajišťovny*, činí výše základního kapitálu tuzemské zajišťovny nejméně polovinu výše uvedených částek v závislosti na rozsahu provozované zajišťovací činnosti.

Stejně jako v případě tuzemské pojišťovny, může být základní kapitál tuzemské zajišťovny v takto uvedené výši tvořen pouze peněžitým vkladem a musí být splacen v této výši před podáním žádosti o udělení povolení k provozování zajišťovací činnosti. Snížení pod tuto hranici pak podléhá předchozímu schválení ČNB.

3.4 Změny v činnosti tuzemské zajišťovny

Změna v rozsahu povolené činnosti tuzemské zajišťovny podléhá předchozímu schválení ČNB. ČNB o této žádosti rozhodne ve lhůtě a za podmínek stanovených pro rozhodnutí o žádosti o povolení zajišťovací činnosti. Zvláštní úpravou jsou informační povinnosti v případě *teritoriálního rozšíření činnosti tuzemské zajišťovny* na území jiných členských států. Má-li být zřízena její pobočka v jiném členském státě, informuje nejprve ČNB o

- členském státu, na jehož území zamýšlí zřídit pobočku,
- obchodním plánem pobočky, zajistných rizicích, která mají být na území jiného členského státu přebírána do zajištění, organizační struktury pobočky, postupech a metodách pro zajištění funkčnosti a efektivnosti řídicího a kontrolního systému, včetně systému řízení rizik, a o výpočtu, ze kterého bude zřejmé, že tuzemská zajišťovna bude i nadále disponovat požadovanou mírou solventnosti a splňovat požadavky na garanční fond,
- adrese pobočky na území jiného členského státu,
- jménu, popřípadě jménech, a příjmení osoby navrhované do funkce vedoucího pobočky pověřeného zastupováním této zajišťovny při jednání s třetími osobami, úřady a soudy jiného členského státu, kde se nachází pobočka.

Má-li být činnost tuzemské zajišťovny rozšířena mimo území ČR na území jednoho nebo více jiných členských států na základě *svobody dočasně poskytovat služby*, je tato zajišťovna povinna informovat ČNB o tomto záměru a sdělit typ zajišťovací činnosti, která má být touto formou provozována, a příslušné změny obchodního plánu vyvolané touto změnou v její činnosti.

ČNB posoudí organizační strukturu, finanční situaci tuzemské zajišťovny, zejména plnění solventnostního kapitálového požadavku, zajištění funkčního a efektivního řídicího a kontrolního systému, důvěryhodnost a způsobilost fyzické osoby navrhované do funkce vedoucího pobočky tuzemské zajišťovny nebo reálnost změn obchodního plánu, týkajících se rozšíření činnosti tuzemské zajišťovny. Do 3 měsíců ode dne obdržení všech informací pak vyjádří své stanovisko. Nečinnost v této lhůtě se považuje za souhlas. To platí obdobně v případě rozšíření zajišťovací činnosti tuzemské zajišťovny na území třetích států.

Tuzemská zajišťovna předkládá ČNB bez zbytečného odkladu

- seznam osob, jejichž kvalifikovaná účast na této zajišťovně překročí nebo klesne pod 10 %,
- změny v údajích týkajících se vlastníků zajišťovny a jejich podílů na zajišťovně a nejpozději do 31. prosince kalendářního roku zprávu o osobách s touto účastí včetně její výše,
- informaci o změnách v údajích, které byly obsahem žádosti o udělení povolení a jejích příloh,
- informaci o změně ve své činnosti jiné, než která podléhá předchozímu schválení, a o změnách ve svém právním postavení, zejména o uzavření smlouvy o vyčlenění činnosti, je-li významného charakteru, smlouvy o sdílení nákladů, přemístění činnosti a dalších změnách, které brání nebo mohou bránit řádnému výkonu dohledu v pojišťovnictví podle zákona o pojišťovnictví,
- informaci o změnách údajů týkajících se činnosti pobočky zřízené na území jiného členského státu,
- informaci o převzetí kmene zajišťovacích smluv pojišťovny nebo zajišťovny z jiného členského státu,
- informace související s její činností podle zákona o pojišťovnictví vyžádané ČNB.

Provedení změny v rozporu s podmínkami stanovenými zákonem je důvodem pro uložení opatření k nápravě, přičemž podání rozkladu proti takovému rozhodnutí nemá odkladný účinek.

3.5 Účast v tuzemské zajišťovně

V souladu s právem EU je stejně jako v případě tuzemské pojišťovny zaveden režim pro udělení souhlasu se změnou osob, které hodlají *dosáhnout* nebo *překročit* svůj podíl na základním kapitálu nebo podíl na hlasovacích právech v tuzemské zajišťovně *ve výši 20 %, 30 % nebo 50 % nebo tak, že se tuzemská zajišťovna stane jejich ovládanou osobou*. Taková změna je podmíněna udělením předchozího souhlasu ČNB. Podání žádosti o tento souhlas, podmínky a lhůty pro rozhodnutí ČNB jsou stejné jako v případě změny účasti v tuzemské pojišťovně. To platí obdobně i pro povinnost vlastníka tuzemské zajišťovny písemně ČNB oznámit své rozhodnutí pozbýt svůj podíl v tuzemské pojišťovně nebo snížit tak, že *klesne pod 20 %, 30 % nebo 50 %, nebo tak, že tuzemská pojišťovna přestane být jejich ovládanou osobou*, a to nejpozději 30 dnů přede dnem, ke kterému má být tato účast snížena. Tuzemská zajišťovna o tom informuje ČNB, jakmile se o této skutečnosti dozví.

Podmínky schválení žádosti jsou obdobné jako v případě pojišťovny.

3.6 Tuzemská zajišťovna ve skupině

Stejný povolovací režim, jako je u tuzemských pojišťoven ve skupině, je zaveden i u tuzemských zajišťoven ve skupině. Pokud má být uděleno povolení k provozování zajišťovací činnosti tuzemské zajišťovně, která se má stát

- ovládanou osobou pojišťovny z jiného členského státu nebo zajišťovny z jiného členského státu, nebo
- ovládanou osobou jiné osoby, která je ovládající osobou pojišťovny z jiného členského státu nebo zajišťovny z jiného členského státu,
- ovládanou osobou banky z jiného členského státu nebo obchodníka s cennými papíry z jiného členského státu, nebo
- ovládanou osobou jiné osoby, která je ovládající osobou banky nebo obchodníka s cennými papíry z jiného členského státu,

je ČNB povinna vyžádat si před udělením povolení stanovisko příslušného orgánu dohledu jiného členského státu, který vykonává dohled nad činností takové pojišťovny, zajišťovny banky nebo obchodníka

s cennými papíry. Současně je ČNB povinna vzájemně si s těmito příslušnými orgány dohledu vyměňovat informace i při kontrole provozování povolené činnosti. To platí obdobně i v případě, kdy se má tuzemská zajišťovna stát ovládanou osobou osoby s bydlištěm nebo sídlem na území třetího státu.

ČNB žádost posoudí s ohledem na možný vliv žadatele na tuzemskou zajišťovnu a schválí ji, pokud

- osoba nebo osoby, které žádají o souhlas s nabytím účasti, splňují podmínky důvěryhodnosti,
- osoba, která má působit jako osoba s klíčovou funkcí, splňuje podmínku způsobilosti a důvěryhodnosti,
- zajišťovna bude nadále schopna plnit zákonem stanovené obezřetnostní požadavky,
- struktura skupiny, jejíž součástí se má tuzemská zajišťovna stát, umožňuje výkon účinného dohledu, účinnou výměnu informací mezi orgány dohledu a vymezení působnosti mezi těmito orgány,
- je splněna podmínka finančního zdraví žadatele s ohledem na činnosti, které zajišťovna, ve které je navrhováno nabytí nebo zvýšení účasti, provozuje nebo hodlá provozovat, a
- ve spojení s navrhovaným nabytím neexistuje důvodné podezření, že dochází nebo by mohlo dojít k legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo k financování terorismu nebo k pokusům o ně anebo že by navrhované nabytí mohlo zvýšit riziko takového jednání.

3.7 Činnost zajišťovny z jiného členského státu na území ČR

Na rozdíl od provozování pojišťovací, popř. zajišťovací činnosti pojišťovnou z jiného členského státu, provozování zajišťovací činnosti zajišťovnou z jiného členského státu na území hostitelských členských států nevyžaduje plnění notifikačních povinností. Zajišťovna z jiného členského státu je tak v souladu s právem EU oprávněna provozovat na území ČR svoji zajišťovací činnost *v rozsahu, v jakém jí bylo uděleno povolení k provozování zajišťovací činnosti v zemi jejího sídla*, a to jak na základě práva zřizovat své pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby.

3.8 Činnost zajišťovny z třetího státu na území ČR

Ve vztahu k zajišťovnám, jejichž skutečné sídlo se nachází mimo území EU, resp. EHP a které vykonávají zajišťovací činnost na území tohoto jednotného trhu, směrnice pouze stanoví, že členské státy na činnost těchto zajišťoven neuplatní ustanovení, která by vedla k příznivějšímu zacházení s nimi než zacházení se zajišťovnami se skutečným sídlem v členském státě. S cílem zohlednit mezinárodní aspekty zajištění pak tato směrnice počítá s uzavíráním mezinárodních dohod s třetími státy, které by určily prostředky pro dohled nad zajišťovnami, které podnikají na území každé smluvní strany. To by mělo být doprovázeno snahou zlepšit liberalizaci zajišťovacích služeb v třetích státech, a to prostřednictvím usazování nebo přeshraničním poskytováním služeb.

Z tohoto důvodu se na činnost zajišťoven z třetích států na území ČR vztahují obdobné podmínky jako na zajišťovny tuzemské, pokud vyhlášená mezinárodní smlouva nestanoví jinak nebo pokud Evropská komise nerozhodla o tom, že solventnostní režim třetího státu uplatňovaný na činnost zajišťoven se sídlem na území tohoto státu je rovnocenný nebo prozatímně rovnocenný režimu uplatňovanému na tuto činnost v Evropské unii. V takovém případě se zajišťovací smlouvy uzavřené touto zajišťovnou posuzují stejně jako zajišťovací smlouvy uzavřené zajišťovnou z jiného členského státu, nestanoví-li dohoda uzavřená mezi Evropskou unií a třetím státem jinak. Tento zvýhodněný režim končí rozhodnutím Evropské komise, že solventnostní režim třetího státu přestal být rovnocenný nebo prozatímně rovnocenný.

Zajišťovna z třetího státu je oprávněna provozovat zajišťovací činnost na území ČR prostřednictvím její *zde zřízené pobočky jako odštěpného závodu*. To znamená, že ke své činnosti nemůže využít pouze trvalého zastoupení, kterým pověří některého pojišťovacího zprostředkovatele. Povolení k provozování zajišťovací činnosti nebo ke změně této činnosti uděluje zajišťovně z třetího státu ČNB na základě písemné žádosti, pokud podle zákona o pojišťovnictví taková změna nepodléhá pouze informační povinnosti. O této žádosti rozhodne ČNB ve lhůtě 6 měsíců ode dne jejího doručení a za podmínek obdobných jako v případě tuzemské zajišťovny. Povolení k provozování zajišťovací činnosti se uděluje pro neživotní zajištění, životní zajištění nebo pro oba typy zajišťovací

činnosti, přičemž může ČNB požadovaný rozsah činnosti omezit, jestliže není dostatečně prokázána schopnost žadatele provozovat bezpečně zajišťovací činnost v rozsahu uvedeném v žádosti.

Žádosti zajišťovny z třetího státu ČNB vyhoví, pokud to není v rozporu s mezinárodní smlouvou, která je součástí našeho právního řádu, a pokud tato zajišťovna

- s ohledem na požadovaný rozsah a povahu činnosti této zajišťovny dává předpoklady splnění podmínek provozování zajišťovací činnosti stanovených tímto zákonem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie, zejména její finanční stability, dostatečnosti personálních, technických a organizačních předpokladů,
- může podle právních předpisů v zemi jejího sídla provozovat zajišťovací činnost a rozsah požadované činnosti není v rozporu s rozsahem zajišťovací činnosti podle tohoto oprávnění,
- založí na území České republiky svoji pobočku,
- navrhla na vedoucího pobočky osobu, která splňuje podmínky způsobilosti a důvěryhodnosti,
- má na území České republiky aktiva, jejichž hodnota se rovná nejméně jedné polovině spodní hranice minimálního kapitálového požadavku a vloží nejméně jednu čtvrtinu tohoto minima jako jistinu na účet zvlášť k tomu zřízený u banky se sídlem na území České republiky nebo u pobočky zahraniční banky, se kterým nelze nakládat bez souhlasu České národní banky, a prokáže jejich původ,
- se zaváže k plnění solventnostního kapitálového požadavku a minimálního kapitálového požadavku, přičemž při jejich výpočtu se zohledňují pouze činnosti vykonávané na území České republiky,
- předloží obchodní plán vztahující se k její činnosti, která má být provozována na území České republiky, podložený reálnými ekonomickými výpočty,
- má funkční a efektivní řídicí a kontrolní systém,
- není úzce propojena s dalšími osobami takovým způsobem, který by bránil účinnému výkonu dohledu v pojišťovnictví podle tohoto zákona,
- se sama nebo jedna nebo více osob s ní úzce propojených neřídí právními předpisy třetího státu, které by bránily účinnému výko-

nu dohledu v pojišťovnictví podle tohoto zákona nebo by vedly k obtížné vymahatelnosti práva v tomto státě, a

- uvedla v žádosti pravdivé údaje.

3.9 Provozování zajišťovací činnosti pojišťovnou

Provozovat aktivní zajišťovací činnost může za podmínky udělení povolení k této činnosti i pojišťovna. Z hlediska povolení tuzemské pojišťovně nebo pojišťovně z třetího státu se jedná o dvě různá rozhodnutí ČNB, neboť povolení k provozování zajišťovací činnosti se uděluje podle pojistných odvětví, kdežto v případě zajišťovací činnosti pro životní a neživotní zajištění nebo pro obě činnosti souběžně. Pokud by zajišťovací činnost překročila některou z hodnot stanovených zákonem o pojišťovnictví, je taková tuzemská pojišťovna nebo pojišťovna z třetího státu povinna *přístupovat k řízení zajišťovací činnosti odděleně od činnosti pojišťovací*. Tyto hodnoty představují hranice, při jejichž překročení se výkon zajišťovací činnosti považuje za významný. Pro povinnost oddělení zajišťovací a pojišťovací činnosti stačí překročení jedné z těchto hodnot

- přijaté zajistné je nižší nebo rovno 10 % přijatého pojistného,
- přijaté zajistné je nižší než částka odpovídající 1 350 000 000 Kč,
- výše technických rezerv vytvořených k jejím závazkům ze zajišťovací činnosti je nižší nebo rovna 10 % jejích celkových technických rezerv.

Oddělené řízení činností spočívá v

- oddělení řízení investic se vztahem k pojišťovací činnosti od investic se vztahem k zajišťovací činnosti,
- zamezení tomu, aby nebyly plněny minimální finanční požadavky, zejména solventnostní a minimální kapitálový požadavek související s jednou nebo druhou z těchto 2 činností na úkor druhé činnosti, přičemž ČNB může na základě žádosti pojišťovny povolit použití těch položek kapitálu, které jsou volně k dispozici, pro jednu nebo druhou činnost,
- zajištění toho, aby v účetnictví pojišťovny byly veškeré výnosy, zejména pojistné, platby od zajišťoven a výnosy z investic, a náklady,

zejména pojistná nebo zajistná plnění, doplnění technických rezerv, platby zajistného a provozní náklady související s pojišťovací a zajišťovací činností, rozvrženy podle původu vzniku.

Tuzemská pojišťovna je oprávněna provozovat zajišťovací činnost na základě povolení ČNB, přičemž obsah žádosti a podmínky udělení povolení jsou obdobné jako u povolení pro tuzemskou zajišťovnu. Má-li být zajišťovací činnost této pojišťovny rozšířena na území jiného členského státu, plní notifikační pojišťovna povinnosti obdobně jako při teritoriálním rozšíření své pojišťovací činnosti. Stejně tak v případě rozšíření zajišťovací činnosti na území třetího státu postupuje pojišťovna obdobně jako u takového rozšíření pojišťovací činnosti.

Pojišťovna z jiného členského státu je oprávněna provozovat zajišťovací činnost a činnosti s tím související na území ČR na základě povolení uděleného domovským členským státem, a to podle práva zakládat pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby.

Pojišťovna z třetího státu je oprávněna provozovat zajišťovací činnost na území ČR na základě povolení České národní banky, pokud jí pro tuto činnost bylo uděleno povolení v domovském státu. Pro obsah žádosti a pro podmínky udělení povolení se použijí obdobně ustanovení pro povolení zajišťovací činnosti zajišťovny z třetího státu. Vyhlášená mezinárodní smlouva nebo rozhodnutí Evropské komise o rovnocennosti nebo prozatímní rovnocennosti solventnostního režimu třetího státu může stanovit jinak.

Tuzemská pojišťovna a pojišťovna z třetího státu může svoji zajišťovací činnost ukončit jen formou odnětí povolení k provozování zajišťovací činnosti s převodem kmene zajišťovacích smluv nebo rozdělením.

3.10 Zvláštní účelová osoba

Jednou z forem alternativního způsobu zajištění je i tzv. *zajišťovací účelová osoba* (special purpose vehicle), tj. osoba odlišná od pojišťovny nebo zajišťovny přebírající pojistná nebo zajistná rizika, která plně financuje z výnosů jí vydávaných dluhopisů, popř. jiného způsobu financování. Práva věřitelů z tohoto způsobu financování jsou pak plně podřízena závazkům z daného způsobu zajištění. I když zákon umožňu-

je vznik tuzemské zajišťovací účelové osoby, je s ohledem na omezenou kapacitu kapitálového trhu její vznik nepravděpodobný. Pokud by však tuzemská pojišťovna nebo zajišťovna nebo pojišťovna nebo zajišťovna z třetího státu působící na území ČR takovou smlouvu o zajištění uzavřela, je povinna o tom informovat ČNB, která v případě, že se nejedná o osobu s domovským členským státem, posoudí bezpečnost takového zajištění. V případě, že není dána jistota splnitelnosti závazků, ČNB neumožní zahrnout takové pohledávky do aktiv určených ke krytí závazků uvedené pojišťovny nebo zajišťovny nebo určí hodnotu, do které ji lze takto zahrnout. V případě zajišťovací účelové osoby se sídlem v členském státu postupuje ČNB v součinnosti s orgánem dohledu tohoto členského státu.

4. Technické rezervy pojišťoven a zajišťoven

4.1 Inverze výrobního cyklu

Porovnáváme-li společnosti s různým předmětem činnosti, zjistíme mezi nimi podstatné rozdíly, i když mají stejnou právní formu. Tyto rozdíly se samozřejmě odrážejí v jejich účetnictví, které musí věrným způsobem zobrazovat jejich hospodaření. Typickou odlišností je v případě pojišťovny a zajišťovny tvorba tzv. technických rezerv k závazkům z provozované pojišťovací nebo zajišťovací činnosti. Tato odlišnost vyplývá ze samotného charakteru pojištění, potažmo zajištění. Z ekonomického hlediska lze pojištění charakterizovat jako způsob akumulace prostředků osob, jejichž život, zdraví, majetkové a jiné hodnoty jsou vystaveny definovatelnému pojistnému nebezpečí, a současně jako způsob přerozdělování těchto prostředků v závislosti na realizaci tohoto rizika, tj. na vzniku nahodilé události kryté pojištěním (pojistná událost). Pro úplnost je však třeba dodat, že v důsledku globalizace a prorůstání činností na finančním trhu se v řadě produktů ztrácejí některé odlišnosti. Typickým příkladem jsou investiční pojištění, u kterých investiční riziko nese pojistník.

Z definice pojištění podle § 2758 občanského zákoníku vyplývá existence určitého časového rozdílu mezi platbou pojistného a výplatou